

Ante Sapunar

PJESMOTVORI U ČAST MARKA MARULIĆA

UDK 886.2-1:886.2 Marulić
Stručni članak
Primitljeno: 1. XII 1991.

Ante Sapunar
58 000 Split
Rade Končara 12

Autor objavljuje pjesmotvore hrvatskih pjesnika ispjevane u slavu i čast "oca hrvatske književnosti" Marka Marulića, počevši od njegovih suvremenika, zatim onih kasnijih generacija pa sve do današnjih pjesnika.

U tom vremenu više od pedeset pjesnika uputilo je pjesme – hvalospjeve u kojima se izražava poštovanje, slavljenje, oduševljenje, prijateljstvo i ljubav prema veličini uma i djela Marka Marulića.

Cilj ovog napisa nije namjera osvijetliti život i rad Marka Marulića u bilo kojem segmentu. Također cilj napisa nije ni kritičko vrednovanje pojedinih pjesničkih tvorevina ispjevanih u čast M. Marulića, već isključiva svrha je prikazati kako se i koliko se njegovo djelo kvantitativno odrazilo u pjesničkoj produkciji hrvatskih pjesnika. Sigurno je da bi u suprotnom potreban prostor morao biti daleko veći, a zbog čega će mnogo toga, opravdano, ostati nedorečeno.

Međutim ovom prigodom druge svrhe i nema osim kronološkog navođenja pjesničkih ostvarenja u čast i slavu M. Marulića.

Pjesme, poslanice, epitafi upućeni Maruliću od suvremenika pokazuju da je njegov svjetski uspjeh odmah odjeknuo u uskom krugu splitskih književnika. Njegov suvremenik i biograf Franjo Božičević-Natalis u životopisu M. Marulića ističe kako su poslije njegove smrti mnogi Marulovi prijatelji posmrtno mu posvećivali latinske stihove i izrazili svoje prijateljstvo i poštovanje.

Poznato je da u Splitu, kao i Dubrovniku, Hvaru, Zadru i Šibeniku, djeluje čitava grupa pjesnika čija su djela na žalost, djelomično ili nikako poznata. To su već spomenuti Franjo Božičević-Natalis, Jerolim i Franjo Martinčić, Dmine i Jerolim Papalić, Nikola Matulić i drugi.

Tako je svojedobno C. Fisković našao u zbirci rukopisa i bilježaka Franje Carrare, arheologa i upravitelja splitskog Arheološkog muzeja u prvoj po-

lovici prošlog stoljeća, četiri lista s epitafima splitskih humanističkih pjesnika: Jerolima Martinčića i Papalića, zatim Nikole i Antuna Albertija. Ti epitafi upućeni Maruliću nemaju naročite pjesničke vrijednosti, već samo kulturno-povijesnu, ali su i pokazatelj već stečenog ugleda u Splitu i svijetu. Prvi stihovi upućeni u slavu Marulića bili su ponajviše puni kićenosti i laskanja njegovoj veličini, ali i pokazatelj da je sigurno bio voljen od prijatelja i poklonika njegova pera i uma.

Na spomenutim Carrarinim stranicama nalazimo i nekoliko epitafa drugim ličnostima: Antunu Čipiku, utemeljitelju Kaštel-Novog, splitskom plemiću Petru Božičeviću i trogirskom plemiću Mihovilu Lipeu, zatim Pohvala gradu Splitu Šibenčanina Ilije Tolimerovića, učitelja grčkog i latinskog jezika, i jedna pjesma nepoznatog autora "*De Marulo poeta*".

Tu pjesmu prvi objavljuje C. Fisković 1952. godine u zagrebačkom časopisu "Hrvatsko kolo" br. 2 (na strani 266). Budući da je stranica bila djelomično rastrgana, on je ubacio dvije riječi u prvom stihu po svom nahođenju:

*Alta ego cantans Maruli nunc car (mina clari),
Carmina sublimi calamo celebranda Maroni.*

Ovom prigodom nije na odmet navesti te prve stihove splitskih pjesnika posvećene Maruliću u prijevodu N. Šopa.

Frane Božičević: "*Pohvala Marulićevoj Davidiadi*"

Slava Eneide vječna na svijetu će ovome biti
Virgilu, imena tvog letjet će zvjezdama glas.
Istrička Tebanka živjet će trajno u meonskoj riječi,
Zbog nje Stacije sved ostati slavom će jak,
Marko, uz njih i tvoja će blistat Davidijada
Po njoj si, ako li ne prvi, al drugi si bar.

Ili Nikole Albertija: "*Spomen Marku Maruliću*"

Putniče, nastavi put i ne tuži na Markovu grobu,
Ne smije njegova smrt stvarati tešku ti bol.
Tjelesno zemlja mu krije, al duh mu na Olimpu živi,
Slavnog mu imena glas lebdi na usnama svim.

Donat Paskvalić (Paschalitius) bio je splitski svećenik, pravnik i književnik. Na žalost sačuvano je vrlo malo njegovih stihova. Među njima je i jedna pjesma Maruliću i epitaf za pjesnikov grob:

"*Tuga za Markom Marulićem*"

Jaoh, o tko li sad ne bi u grudi se lupao bolan,
Oštrim noktima svoj vlastiti razdiro lik:
Umro je on, koji nigda za navijeke umrijeti ne će,
Marulić, kojega duh velik do zvijezda je znan.
Turobno nad njim je mrtvim zacvilio parnaski lovor,

Sputo Apolon je bog lire si zlaćane zvuk.
 Ipak on živjet će trajno i živjeti dulje no drugih
 Vjekova beskrajni niz, vječni što niže ih um.

"Putnikov razgovor s Marulićem"

Koga to preteška pritište ploča? – "O, ne pitaj, stranče."
 Njega prizivni i čuj: "Marulić ovdi! Ja spim."
 Marule, ti li tu ležiš? "Da, ja sam." – "Oh Marule, zar je
 Odnijela i tebe kob? – "Tilo – al ostade glas."

Slava Marulićeva nazočna je kod starih pjesnika iz Dalmacije.

Zadranin Petar Zoranić (1508-1569), autor *"Planina"*, pisao je dvadeset godina prije Hektorovića *"Poj slavnoga Marula pastira"* čija će se slava održati *"dokol sunca svitlost bude ophodit svit"*.

U *"Planinama"* kliče Zoranić:

*"Blažen i slavući biti će njega glas,
 Dokle živući bude hrvackih stas."*

a pastir *"pri rici sudeći, ki biše Marul zvan"* pjeva lijepu pjesmu *"bašćinu"* (domovinu) *videći v pogibli blizoj"* od ljutih vukova tj. od Turaka.

Petar Hektorović (1487–1572) u poslanici upućenoj hrvatskom vlastelinu Hieronimu Brtučeviću, nazvanoj *"Ribanje i ribarsko prigovaranje"* piše stihove u slavu Splita i Marka Marulića. Oni ujedno pokazuju da je Marulić uživao velik ugled, neovisno o tadašnjoj uobičajenoj konvencionalnosti:

*"Dugo vrime Marul Marko je tuj š njima bil,
 koga, mnim, da si čul, i knjige njega čtil;
 ke su raznesene po sve svita kraje,
 čudno narešene, svake slasti slaje;
 ki cića umin'ja, koje on imiše,
 i čista živin'ja svude poznan biše;
 ki svojom dobrotom, kud godi je hodil,
 i svetim životom svim je bi drag i mil;
 svu našu okruni stranu mnogom dikom,
 i častju napuni, i hvalom velikom:
 kim je urešen bil i jezik slovinski,
 i kim se je dičil tokoje latinski.*

*Marko Marul oni, komu se svi čude,
 koga glas svud zvoni i cvate od svude.
 Znali su, njegova pisma ki su čtili,
 razuma takova jesu l' gdi vidili.*

*O Splita čestiti, ku si sriću imil,
 da s vasda gnizdo ti razumnin ljudem bil;*

*u tebi knjižnici mnozi se rodiše,
veli razumnici, koji slavni biše
ljudi vridna broja, kojih glas mukal ni,
vasda družba tvoja bili su po sve dni;
ki kriposti biše svake napunjeni,
kako sami htiše, i vele hvaljeni.
Li Marul nad svima, za reć rič pravu,
najveću čast ima i diku i slavu.
Zvizardami meu svimi kako sja danica,
tako t'meu mudrimi ime mu protica."*

Hektorović u "Ribanju. . ." hodočasti Marulića u pitomoj uvali Nečujma, u kojoj je on boravio i stvarao:

*Luka je velika, vridna za življenje,
u koj su razlika mista za lovljenje
ki u njoj plavi vežu liti dohodeći,
na šest mist potežu ratu tuj loveći.*

Juraj Baraković (1548-1628) u "Vili Slovinki" zamjera za nemar prema materinskom jeziku u stihovima:

*"Bih nigda doprla za vrime Marula
Latinkam do grla i glas njih taknula;
opet sam padnula, zač jezik slovinski
vas nauk od skula promini u rimski":*

dok u drugim stihovima slavi Marulića: "S istoka na zapad Marula slava gre."

U šesnaestom stoljeću Trogirani Jerolim Macarelli izrekao je još jedan hvalospjev Maruliću:

*Neka se takvim sinom dalmatinska ponosi zemlja,
Stari nek likuje grad čiji je građanin – Split!*

U sedamnaestom stoljeću Jerolim Kavanjin (1643-1714) upućuje svom slavnom prethodniku stihove neizmjerne hvale. U svojoj golemoj velepjesmi "Bogatstvo i uboštvo..." Kavanjin čitavo šesto pjevanje s preko tisuću stihova, više epskog nego lirskog značenja, posvećuje rodnom gradu, njegovim slavnim ljudima a nadalje pjesničkom praocu Maruliću. Kavanjin opjevao je Marulića u Papalićevu domu:

*Domu viđu Papalića
meu svoje mudra i časna
slavnom Marku Marulića
veoma draga i prijazna
knjige i pjesni za toj svite
još meu njima zaimenite.*

U osamnaestom stoljeću franjevac iz Jastrebarskog Rafael Levaković naziva Marulića "*prvom zvijezdom dalmatinskom*" ("post divum Hieronymum Dalmatiae secundam gloriam"). A hvali ga i Guglielmi Eisengrein ("*Vir doctus et eruditus, ingenii clarus, disertus eloquio ... poeta gravis et ingeniosus sacrarum*").

Krajem prošlog stoljeća nekoliko pjesnika također upućuju pjesme M. Maruliću. Među njima prvi je marginalan i slabo poznat pjesnik I. S. Kukuljević, mnogo poznatiji kao tvorac hrvatske historiografije. On će 1873. godine u ciklusu "*Hrvatski grobovi*" pored pjesme o Grguru Ninskom uvrstiti i pjesmu "*Marko Marulić*".

Stihove u slavu Marulića nalazimo kod P.Kuničića 1893, J.Milakovića 1893. i Deželića 1899, zatim J.Kapića u pjesmi "*U slavu Marka Marulića*".

400-obljetnica nastanka "*Judite*" kao da je prouzročila pravu eksploziju novih stihotvora u slavu Marka Marulića. Svi dnevni listovi, časopisi i druge publikacije donosili su pjesme i priloge svih vrsta u cilju što boljeg obilježja tog značajnog jubileja naše kulture. Tako zagrebački časopis "*Vienac*" iz 1901. godine namijenjen je čitav Marku Maruliću. Već na naslovnoj strani broja 42. nailazimo na posvetu:

*Splječaninu Marku Maruliću
osnivaču hrvatskog pjesništva*

U Zagrebu, 17. listopada 1901.

Zatim slijedi sonet "Marku Maruliću" koji je za tu prigodu napisao Đuro Arnold, što ga prenosimo u cijelosti:

Viek za viekom četir puta minu,
Što si rodu zapjevo s milote
I rasplamsu druge, da se rote;
Gonit pjesmom doma jad i tminu.

Mnogim ime Tvoga jače sinu
Sa pjesama sunčane ljepote-
Al do vieka nitko ti ne ote:
Da se prvi naš na Parnas vinu.

A Judita tvoja sve nam draža,
Što joj više priete Holoferni-
Mi smo njena udilj budna straža.

I aždajom mora pasti glava
Jesmo l' domu svom i Bogu vjerni-
Na tom geslu: Tebi čast i slava!

Nakon naslovne strane radi znatizelje iznosim naslove i autore proznih tekstova kako slijede:

"*Judita*" Vjenceslav Novak; "*Izgubljena pjesma*" M.Podravski; "*Ima li u Marulića išta moderno*" dr. Ante Radić; "*Marko Marulić i sv. Jerolim*" dr.

Josip Florshütz; "Pedeset latinskih priča Marka Marulića" M. Milas; "K 400-godišnjici Marka Marulića" D. Politeo; "Bilješke o Maruliću" dr. Milivoj Šrepel; "Život Marulićev" dr. Đuro Šurmin.

U istom broju nalazimo i nekoliko pjesama posvećenih Marku Maruliću, tako na strani 836. pjesmu "Marulićev uzdah" M. Podravskog, a zatim na strani 848. pjesmu "Priča o Marku Maruliću" Rikarda Katalinića-Jeretova.

Međutim na strani 827. nalazimo i pjesmu Vladimira Nazora pod naslovom "Amanet", na kojoj bi se zadržao iz triju razloga. Prvo u legendi pjesme pogrešno je navedeno kako predgrađe Veli Varoš u kojem se rodio Marulić leži na donjem obronku Marjana.

O toj pjesmi V. Nazor napisat će 30 godina kasnije u zagrebačkoj *Hrvatskoj reviji* (1932) 377-378, u prilogu "Ave, o rima!", ovo:

"Sjećam se da sam Marulićevu Juditu čitao kao rodoljubivu pjesmu drhćući nad sudbinom ideje koja je morala svladati grdnu fizičku, gotovo životinjsku snagu. Judite i Holoferni! Vječan, neiscrpjiv predmet pjesničkih djela i junačkih trpljenja! Kasnije sam u -Splitu- napisao o tome neku pjesmu s naslovom - čini mi se - "Marulić". Izašla je u Vijencu.

Izgubih je sasvim iz vida, ali se i sada sjećam da Marulić silazi, u njoj, predveče, niz Marjan, sa koga je dugo gledao prema Klisu noseći svojima u grad prve stihove pjesni u kojoj se priča da čak i slaba žena - ako je čista i prožeta vatrom nebeskom može odsjeći glavu glomaznome silniku."

Iz navedenog Nazorovog napisa vidljivo je da je pjesma dobila novi naslov "Marulić". Međutim uspoređujući tekstove jedne i druge pjesme vidi se da je ona doživjela i preinake u stihovima. Za ilustraciju navest ću početne i završne stihove obiju pjesama:

"Amanet"

*Sa rta Mrljana rodnog tihana i spora kroka
Zamišljen silazi pjesnik u cik večernje zore.*

*Ti prvi žreče na našem oltaru, ti na zdravoj brvi
Eksere zlatni, ti naše domaje ponose vječni,
Hrvata pjesniče prvi!*

"Marulić"

*S vrha Marjana gola polagano, šutljiva kroka,
zamišljen silazi čovjek u cik večernje zore.*

*ti prvi žreče na našem oltaru, ti čakavske krvi
prastari glasu, ti prva rječ naša u nevolji našoj,
Hrvata pjesniče prvi!"*

Zanimljivo je da Nazor, koji je proboravio dosta godina u Splitu, ostavio tek tri pjesme vezane za Split: *Porta Aurea*, *Grgur* i *Amanet* odnosno "Marulić", dok je u prozi ostavio znatno više svjedočanstava o Splitu, a naročito u pripovjetkama. Tako u romanu "Pastir Loda" 1938. godine, prikazujući povijest rodnog otoka, Loda kao vječni Ahasver i suvremenik svih prošlih

dogadaja neće zaobići ni Dioklecijana, M. Ivanića, srednjovjekovne pjesnike Hektorovića i Lučića, a nadalje Marka Marulića.

U spomenutom napisu *"Ave, o rima!" (Marulićeva kvadriga)* govoreći o rimi kaže kako se "od rojenja Isukrstova leta 1915., va Kastvu gradu, imajući još uvijek u ušima čakavštinu, ritam i rime Marulićevih stihova sastavio (ovu) amfibrašku pjesmu" i kako je rima "s Marulićevom strofom, još 1521. ušla dakle triumfalno, vožena četveropregom u prvu arenu našeg pjesništva".

Vrativši se u obljetničku 1901. godinu u broju 42. nalazimo prikaz dr. S. Bosanca *"Slava Marulićeva kod hrvatskih pjesnika iz Dalmacije"* u kojem iznosi stihove Hektorovića, Zoranića i Barakovića u slavu M. Marulića.

Aleksandar Midžor: Plaketa Marka Marulića (bronza) Foto: Z. Krpetić

Iste godine u *"Viencu"* u brojevima 43, 44, 45. i 46. u nastavcima izlazi "pozorišna prikaza u tri diela *'Uspomeni Marka Marulića'* Marković Franje s radnjom koja se *"dogadja na solinskom polju povrh Spljeta"*.

U broju 46. na str. 922. nalazimo i sonet P. Krstinića *"U slavu Marulićeve četiristogodišnjice."*

Osim pjesnika koje smo spomenuli javit će se 1901. još velik broj pjesnika čiji stihovi preplavljuju listove i časopise. Sve su to većinom prigodničarske pjesme-hvalospjevi u kojima se pretežno izražava poštovanje, slavljenje, oduševljenje i ljubav, gotovo uvijek s pomanjkanjem pravog poetskog

nadahnuća. U navedenu skupinu pripadaju ovi pjesnici: A. Đukić, V. Filipašić, M. Nikolić, K. Pavletić, I. Trnski, Lj. Varjačić, Lj. Wiesner, R. K. Jeretov.

Velik broj pjesama inspiriranih djelom M. Marulića nalazimo u mnogim zbirkama pjesama. Tako Vladimir Čerina u zbirci "*Raspeće*" 1912. godine u ciklusu pjesama "Domaći kutovi" u nizu pjesama o splitskim ambijentima ima pjesmu "*Domus Marulorum*". Isti motiv nalazimo i kod Tina Ujevića u feljtonu "*Domus Marulorum*" tiskanom u zagrebačkom "*Suvremeniku*" 1911. godine, u kojem prosvjeduje da "od hrama Gospodnjega učinili smo špilju razbojničku, nemajući osjećaja ni za porodični dom pjesnika" aludirajući na Marulićevu "*rodnu kuću*" koja postade javna kuća. U feljtonu Ujević navodi kako: "u kulturnoj tuđini nastoje ušćuvati domove mrtvih odabranika, smatrajući ih crkvama narodnih hodočašća. Oskrvnuti takove spomenike značilo bi više nego uvrijediti narodnu svijest, počiniti sakrilegij" str 379.

"I tako doživjesmo dičnu stvar, da je usred Dalmacije, zemlje specijalno hrvatskih odlika mora, gusara, čakavštine, bugarštice, glagolice, staroslavenske službe i prve naše književnosti, da je u Splitu, Splitu Marka Marulića, Kavanjina i Luke Botića baš obiteljski dom Marulića u Starom Gradu - javna kuća! Namjesto starih Marulića, kako se vidi, ne dođoše baš čestiti stanari" (str. 380).¹⁾

Vraćajući se ponovo na pjesme motivirane Marulićevim likom treba spomenuti pjesmu Tina Ujevića "*Oproštaj*" u kojoj stari pjesnik nadahnjuje i upućuje na nova putovanja, kako završava sonet:

*Zbogom Marule! Pojti ćemo poni,
žaju imimo velu sunčenoga neba;
korugva nam ćuhta; gremo, mi puntari!*

(Zbogom Marule! Poći ćemo, jer silno žedamo za sunčanim nebom: naš stijeg leprša: odlazimo, o mi buntovnici!)

Tako završavaju torzirani stihovi na stražnjoj strani Marulićeva spomenika gdje rukom splitskog mentaliteta popuštaju moćne riječi velikog pjesnika.

Kod drugog pjesnika Gvida Tartalje, koji je opsežno opjevao svoj grad u zbirci "Na raskrsnici" 1919, nalazimo u vezanom stihu pjesme posvećene Emanuelu Vidoviću i pjesmu "*Marko Marulić*".

Prilikom otkrića Marulićeva spomenika u Splitu 1925. godine još jednom se javio P. Kuničić pjesmom "*Prigodom podignuća spomenika Marka Marulića u Splitu*". Rikard Katalinić-Jeretov, veoma plodan književnik, u svom pjesničkom repertoaru posvetit će mnoge pjesme Splitu pa povodom otkrića Marulićeva spomenika napisat će novu pjesmu u čast M. Marulića.

Božo Lovrić u zbirci "*Hzizanteme*" 1934. godine napisao je nekoliko soneta posvećenih Luki Botiću, Emanuelu Vidoviću i jedan posvećen Marku Maruliću. Iz 1938. godine nalazimo pjesmu M. Pavelića "*Veliki učitelj naroda hrvatskoga - Marko Marulić*", a 1939. imamo pjesmu S. Bešlina "*Marulić*".

Marulićeve obljetnice dobijale su javni karakter i ne bi se zadržale samo na pisanoj riječi, već i u glazbenim i scenskim manifestacijama.

Tako je 1950. godine na svečanu proslavu 500-te godišnjice rođenja M. Marulića bio raspisan natječaj za zbornu kompoziciju Marulić na tekst P. Hektorovića, koja počima stihovima "O Splite čestiti, ku si sriću imil..."

Hatzeova kompozicija za mješoviti zbor bila je prihvaćena, tiskana i izvođena. I u prošlosti za svaku obljetnicu povećavao bi se interes za Marulićevu ličnost i djelo. Tako 1900. godine osnovan je u Splitu Književno-umjetnički klub koji postaje inicijatorom uzdizanja kulturno-umjetničkog života. Svečana proslava 400-te obljetnice M. Marulića održala se u Opć. kazalištu u Splitu 6. travnja 1901, koja se istodobno proslavila i u Zagrebu kao manifestacija kulturno-političkog jedinstva Dalmacije i Banske Hrvatske.

Isto tako uspostavom banske vlasti za Dalmaciju, splitsko kazalište pripremlilo je svečano otvorenje Stalnog hrvatskog narodnog kazališta u Splitu. Za tu prigodu V. Rabadan napisao je scensko prikazanje pod naslovom "O Splite grade", u kojem preko značajnih ličnosti prošlosti Splita (Dioklecijana, kralja Tomislava, G. Ninskog, Marulića, L. Botića ...) glorificira Split i njegovu prošlost. Redatelj M. Fotez pripremio je za scenu dijelove "Judite", a glazbu je napisao Ivo Tijardović. Svečanost je održana 4. prosinca 1940.

Poznato je da je nedavno umrli skladatelj Boris Papandopulo 1964. godine skladao glazbeno-scenski oratorij "Libar Marka Marulića Splitsanina" na tekst Vojmila Rabadana.

I za ovogodišnjih Marulovih dana zapjevalo se Maruliću na način Hektorovićev i Maroevićev (koji preradi i dopisa stihove svog drevnog sumještanina) a Sandro Zaninović skladao je Hektorović-Maroevićevu pohvalnicu M. Maruliću.²⁾

Ponovo nizajući umjetnike koji su svoje poštovanje iskazali stihom, a ne glazbom, bojom ili materijalom, potrebno je naglašeno spomenuti Slavonca Vladimira Kovačića koji je u starim aleksandrincima iskazao literarni i patriotski lik Marulića i uopće dao jednu od poetski uspješnih pjesama posvećenih velikom književniku – "U pohvalu Marka Marulića Splitsanina" iz 1952. godine.

U povodu smrti Tina Ujevića 1955. godine Radovan Vidović napisao je pjesmu "Marulićev oproštaj s Tinom" u kojoj evocira Tinovu povezanost s Marulićem i čakavskim Splitom.

Danko Anđelinović u zbirku "Olujna jedra" iz 1957. godine uvrštava pjesmu "Marulićev spomenik".

Splitski pjesnik Ante Cettineo je, kao nitko da sada, utkao u svoju poeziju splitske lokalitete a veoma malo značajne ličnosti; no nije mogao mimoići M. Marulića. Tako je u svoju zbirku "Epitafi i poeme" iz 1957. unio poemu "Češljugareva melopeja", u kojoj jedna od devet pjesama nosi naslov

"Kos saznaje tajnu ljubavi i smrti Marka Marulića i ostalih živih i mrtvih Splićanina". Cettineo u pjesmi ne glorificira pjesnika jer tu namjeru nije ni imao, već u njoj posjećuje splitski "panteon" u crkvi sv. Frane gdje počiva Marko Marulić i drugi splitski velikani.

Ton Smerdel, pjesnik i poznati prevoditelj antičke i talijanske lirike, ostavit će u zbirci "*Epitaf*" 1964. godine dvije pjesme posvećene Maruliću: "*Marulić*" i "*Marulić u suncu*".

Nedavno preminuli pjesnik Tonći Petrasov-Marović je pjesnik koji je savršeno njegovao pjesničku riječ, kako je dobro kazano, u onoj vertikali hrvatske riječi koja nezaobilazno ide od Marulića pa do naših dana. Upravo odatle Marovićeva "*Suprotiva*" postaje sukladna Marulićevoj pjesmi "*Molitva suprotiva Turkom*". Spomenimo pjesmu iz zbirke "*Osamnica*" iz 1984. godine "*Badnjak u Getu*", i to tek jedan od tri djela pjesme:

*Palača isparava
povijest isparava
njihna zdvojnost i vaša pobožnost
Marule i Emanuele
isparavaju stihovi i slike
nasilja i svetosti.*

U ostavštini drugog nedavno preminulog pjesnika Kruna Quiena nađeno je nekoliko pjesama, među kojima i sonet "*na starinsku*" pod naslovom "*Marulova uvala*" s početnim stihovima: "O tebi snatrim, draga, u Nečujmu":

Pjesme je objelodanio Zvonimir Mrkonjić pod naslovom "*Orfej u podzemlju*" u "*Oku*" od 5. travnja 1990.

I tako došavši na kraju do suvremenih pjesnika treba spomenuti knjižicu "*Split u poeziji*" u izdanju splitske Naučne biblioteke, 1968. godine, u kojoj naš poznati jezikoslovac Radovan Vidović navodi sedamdeset autora koji su u poetsko ruho zaodjenuli Split, njegove ambijente, ljude i događaje. Praveći izvjesnu podjelu po motivima ustvrdio je da među nekoliko splitskih motiva, koji su inspirirali pjesnike, na prvom mjestu je upravo ličnost Marka Marulića, pa tek onda slijede Marjan, Dioklecijanova palača, Sustjepan, Botić, Vidović itd.

Činjenica jest da je Marulić najviše nazočan kod pjesnika splitske provenijencije, kao što je i činjenica da je on nazočan kod Marulićevih suvremenika te onih kasnijih od Ivana Kukuljevića, Franje Markovića, preko V. Novaka, Đalskoga i Kranjčevića do Nazora i Ujevića.

Danas više ne treba odgovarati na pitanje koje postavlja M. Franičević u svojem prikazu "Pjesnik Judite danas" (*Mogućnosti*, 1959. br. 1. str. 63): "U čemu je onda to Marulićevo značenje za razvoj hrvatske književnosti? Na čemu se temeljio veliki književni ugled što ga je on uživao kod suvremenika i što ga uživa više manje i danas? Da li nešto od njegove poezije živi još uvijek ili je vrijednost bila isključivo kulturno-historijska?"

Sigurno je da danas to pitanje ne treba postavljati jer hrvatska književnost časti Marulića kao prvaka naše književne riječi, rodonačelnika mnogih književnih vrsta, ličnost uma i pera koji je trajno osigurao sebi pravo građanina svijeta, trojezičnog pjesnika koji je propovijedao čestiti život i koji za sva vremena ostaje kao kamen temeljac u matici hrvatske književnosti.

Svi ti primjeri, svi ti naslovi pjesama predstavljaju dokaze njegove stalne nazočnosti u hrvatskom pjesništvu, bilo da su mu posvećivali pjesme, citirali ili parafrazirali njegove stihove.

U vremenu kad još nije potpuno otvoren trag koji je ostavio splitski plemić, humanista, književnik, filozof, arheolog, erudit i moralist, Split se napokon počinje oduživati svom najvećem sinu.

U tome neizmijerna zasluga pripada splitskom "Književnom krugu" koji strpljivo nastavlja objavljivanje dvadeset planiranih edicija "opera omnia" i kad je uvaženi Marulog M. Tomasović "preporodio" Marulića, odavši mu počast što ju je zaslužio.

Zato se na kraju ovog prikaza nameću stihovi koje nad grobom ispjeva Marulićev suvremenik Natalis:

*"Marulus aeternum diffusus nomen in aevum,
Vivere post cineres incipit ecce magis"*

Marulić je ovjekovječio ime i počeo pravo živjeti iza smrti.

B I L J E Š K E:

- 1) Sporna zgrada Marulićevog doma provlači se godinama kao enigma. Tako u Sl. Dalmaciji od 4. siječnja 1991. nalazimo sliku te trošne zgrade u Ulici J.Nepota 8 i 9, za koju se pretpostavlja da je jedna od mogućih Domus Marulorum, sa željom da se kao jedna od najugroženijih zgrada povijesne jezgre renovira. Također ovogodišnji "Marulovi dani" otpočeo svoj put pred jednom drugom zgradom za koju se smatra da je mogući Marulov dom, a odnosi se na zgradu u kojoj se nalazi restoran "Sarajevo" u Ulici ilegalaca (Domaldova). To je palača s četiri gotička luka i s vratima Jurjevskih glavica. Poznato je da Marulić u svojoj oporuci spominje da je živio u novom dijelu grada (*in domo suo in civitate novo*) gdje se spominje kuća njegove majke. Nije na odmet ovom prigodom iznijeti da dugogodišnji proučavatelj Marulićeva djela sveučilišni prof. M. Tomasović u listopadu 1990. godine proprio motu cirkularnim pismom predlaže utemeljenje institucije (centra, zavoda, instituta, dokumentacijskog punkta, radne zbirke) nazvavši je "Marulićev dom", koja bi bila prikupljalište podataka i žarište daljnjih istraživanja o "ocu hrvatske književnosti". Isticanje tog prijedloga, upućeno na petnaest uglednih adresa u Hrvatskoj, proističe iz žarke želje da se hvalevrijedna Tomasovićeve ideja ostvari bez obzira da li će, ili neće, neki novi arhivski ili graditeljski nalaz otkriti vjerodostojan Domus Marulorum.
- 2) Među raznolikim manifestacijama prvih "Marulovih dana" ove godine održana je i izložba na temu "Lik i djelo Marka Marulića" i na taj način željelo se pokazati kako ličnost velikog književnika nailazi odjeka u suvremenom likovnom stvaralaštvu. Tom prigodom neki splitski likovnjaci mogli su umjetnički iskazati svoje viđenje lika M. Marulića i tako se, na ovom području, već postojeća ostvarenja s likom Marulića (I. Meštrovića, E. Vidovića, P. Jakelića) povećala za likovne radove A.Ivaniševića, M. Gugića i A. Midžora, čije radove prvi put iznosimo u likovnom prilogu ovog časopisa.

Ante Sapunar

POEMS IN HONOUR OF
MARKO MARULIĆ

Summary

Marko Marulić is considered the father of Croatian literature. More than 50 poets, from his peers down to modern poets, have eulogized his work. All of these eulogies prevalently express the feelings of respect, glorification, enthusiasm and love towards this great poet. However, some of them are too flattering, too elaborate and too ornate, thus lacking real poetic inspiration. Others exceed the usual courteous eulogy and express authentic respect and gratitude. It is possible to conclude, after citing the Latin verses read by Marulić's contemporary Natalis at his tomb "Vivere post cineres incipit ecce magis", that Marulić actually began to live poetically after his death and has, thus, become immortal.